

Педагогічна система Жана-Овіда Декролі

У статті розкрито особливості педагогічної системи видатного бельгійського педагога Жана-Овіда Декролі. Висвітлено концептуальні засади його технології, зокрема акцентовано на принципах антропоцентризму та концентрації освітньої програми навколо центрів інтересів. Викладено основні розділи авторської програми асоційованих ідей Декролі. Також визначено методичку організації центрів інтересів. Зокрема, звернено увагу на такі її елементи як спостереження, асоціація та вираження.

Виділено особливості принципу самонавчання та системи дидактичних матеріалів у вигляді освітніх ігор і системи карткових завдань. Акцентовано увагу на діяльності школи «Ермітаж», заснованої на початку ХХ століття Ж.-О.Декролі.

Ключові слова: педагогічна система Ж.-О.Декролі, антропоцентризм, програма асоційованих дій, освітні ігри, система карткових завдань, школа «Ермітаж».

Постановка проблеми у загальному вигляді... Найголовнішою умовою навчально-виховного процесу є його особистісна зорієнтованість, спрямована на те, щоб кожен вихованець став повноцінним, самодостатнім, творчим суб'єктом діяльності, пізнання, спілкування, вільною та самодіяльною особистістю. Саме в цьому і полягає гуманістична спрямованість навчально-виховного процесу, центром і метою якого є особистість вихованця. Ступінь гуманізації цього процесу залежить від того, наскільки він створює передумови для самореалізації особистості, розкриття її природних задатків, прагнення до свободи, відповідальності, творчості. Це супроводжується суттєвими позитивними змінами в педагогічній теорії та практиці: розробленням різних варіантів змісту освіти, використанням можливості сучасної дидактики у підвищенні ефективності освітніх структур; здійсненню наукових розроблень і практичним обґрунтуванням нових педагогічних ідей та технологій. Реальністю є взаємодія різних педагогічних систем і технологій навчання, апробування на практиці як нових форм, так і цілісних педагогічних систем минулого [3].

Багаточисельні концепції гуманістичного виховання, які набули нині такої надзвичайної популярності, розробляють ідею гуманізації в теоретичному аспекті. Однак лише окремі з них доводять цю ідею до обґрунтування конкретних технологій навчання і виховання. Серед останніх одне з цілком визнаних в історії світової педагогіки місць належить педагогічній концепції Жана-Овіда Декролі (1871–1932).

Ж.-О.Декролі є найбільш яскравим і видатним представником медико-антропологічної течії реформаторської педагогіки, яка методологічно зблизила педагогіку з медициною, заклала основи медичної педагогіки та рефлексології, сформувала у своїх надрах феномен психолого-педагогічної діагностики, розробила ефективний методичний і психотехнічний інструментарій.

Аналіз досліджень і публікацій... У сучасних дослідженнях (А.Н.Джуринський, Г.Б.Корнетов, Г.Б.Поляк, Г.К.Селевко, А.Плеханов та ін.) визначено особливості «Школи для життя, через життя» Ж.-О.Декролі, концептуальні засади та зміст його технології. Зокрема, Г.Б.Поляк особливу увагу приділяє вивченню педагогічної системи Ж.-О.Декролі, принципу антропоцентризму. А.Плеханов розкриває технологію використання його освітніх ігор та карткових завдань. У дослідженнях Г.Б.Корнетова простежується своєрідність програми асоційованих ідей Ж.-О.Декролі [3]. Але у науковій літературі недостатньо інформації про педагогічну систему Жана-Овіда Декролі в умовах сучасної освіти.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити особливості педагогічної системи Ж.-О.Декролі, висвітлити концептуальні засади його технології, особливості змісту, методи навчання та виховання дітей.

Виклад основного матеріалу... Видатний бельгійський лікар, педагог і психолог Жан-Овід Декролі народився 23 липня 1871 р. в м.Рене. Після закінчення медичного факультету Гентського університету він починає займатися науковою діяльністю, спочатку в Берліні, а згодом – у Парижі. Через деякий час Декролі переїздить до Брюсселя, де спеціалізується на вивченні душевних хворих. Зацікавившись дитячими хворобами, бельгійський лікар у 1901 р. відкриває поблизу Брюсселя інститут для дітей з проблемами розвитку, в якому на основі поглибленої дослідницької роботи починає застосовувати нові методи навчання і виховання.

Однак невдовзі вчений виявив інтерес до питань виховання нормальних дітей і у 1907 р. заснував школу, назвавши її «Школа для життя, через життя». По суті, виховання «для життя і через життя» – кредо всієї педагогічної системи Декролі [2].

На початку ХХ ст. широкі педагогічні кола починають виявляти неабиякий інтерес до педагогічних дослідів Ж.-О.Декролі: окремі освітні заклади впроваджують його методи, організуються курси для ознайомлення педагогів із новою педагогічною технологією. Співробітники Декролі залучаються як консультанти шкіл, які почали працювати за новою системою, створюють програми для цих закладів. Розгортається широка діяльність по здійсненню педагогічних ідей Жана-Овіда Декролі.

Одночасно з цим бельгійський вчений починає вести педагогічну роботу у вищих навчальних закладах. У 1913 р. він стає професором Вищої педагогічної школи, а з 1920 р. – професором Брюссельського університету, де читає лекції з гігієни та дитячої психології. Результатом дослідницької роботи Ж.-О.Декролі стали праці «Психологія малювання», «Деякі міркування щодо психології та гігієни читання», «Школа і виховання», «Збудження розумової і рухової активності за допомогою виховуючих ігор», в яких викладена суть його педагогічної концепції, розкриті оригінальні методичні ідеї [3].

В останні роки життя Ж.-О.Декролі з метою пропагування своїх педагогічних ідей заснував лігу «Нової школи», завданням якої було об'єднання всіх тих, хто цікавиться прогресивним вихованням.

В основі педагогічної технології Овіда Декролі лежить принцип антропоцентризму, який наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. сприяв новому осмисленню поняття «виховання», яке розглядалось як процес розвитку дитини, який враховує її індивідуальні потреби, можливості, мотиви та інтереси. Декролі, виходячи з цього принципу, створив таку систему навчання і виховання, основою якої є дитина. Слід зауважити, що бельгійський гуманіст не був першим у проголошенні цієї прогресивної ідеї. Вся передова зарубіжна педагогіка, започаткована Я.А.Коменським, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, висувала на перший план особистість дитини, організаційно-педагогічне і методичне забезпечення конструювала з урахуванням дитячих потреб і можливостей (А.Дістервег, Д.Дьюї, М.Монтессорі) [5].

Насамперед, бельгійський учений ліквідує відокремленість окремих галузей знань і вводить замість них принцип концентрації освітньої програми навколо так званих центрів інтересів. Відтак, основою, навколо якої повинна концентруватися вся робота, стає дитина та її потреби.

До основних потреб дитини О.Декролі відносить потребу в їжі, самозбереженні, самозахисті, спілкуванні, спільній діяльності, відпочинку, самовдосконаленні. Кожна з перерахованих потреб, згідно закону асоційованих зв'язків, виступає генератором уваги і думок дитини, своєрідним «центром інтересу» [4]. Відомо, що потреби породжують окремі групи інтересів. Наприклад, потреба у самозахисті викликає інтереси, пов'язані з тваринами, рослинами, водою, вогнем, сонцем, мінералами, сім'єю, суспільством. Дитину цікавить, які засоби самозахисту є в неї, у тварин, рослин; яка небезпека може виходити від води, вогню, землетрусів, отруйних газів; яку допомогу можна надати (або отримати) в тому чи іншому небезпечному випадку тощо.

Аналогічно створюється комплекс інтересів на основі кожної з вищезазначених потреб. Таким чином будується цілісна система, яку О.Декролі назвав «програмою асоційованих ідей». Програма складається з таких розділів:

А. Дитина та її потреби.

Б. Дитина та середовище:

1. Дитина і природне середовище:

- а) дитина і мінерали;
- б) дитина і рослини;
- в) дитина і тварини.

2. Дитина і соціальне середовище:

- а) дитина і сім'я;
- б) дитина і дитячий садок (школа): педагоги, товариші;
- в) дитина і суспільство (рідний край, Батьківщина, людство)[2].

Особливо значущим у цій програмі є соціальний момент, а саме – спільна праця як логічний результат елементарних потреб (потреба в їжі, боротьба з негодою, захист від небезпеки і ворогів). Це дає чудові можливості для морального виховання, зокрема, для розвитку суспільних прагнень. Як зазначав Декролі, найкращими уроками моралі є ті, які приводять учителя і учня до формування у вигляді законів, висновків із явищ, помічених впродовж попередньої роботи [4].

На думку О.Декролі, потреби дитини задовольняються за рахунок оточуючого середовища (природного і соціального), яке діє на неї, і на яке вона, у свою чергу, постійно впливає через власну діяльність. Звідси стає зрозумілою необхідність вивчення цього середовища, з яким дитина знаходиться у постійній взаємодії. Дитина виявляє інтерес до того, звідки з'явилися хліб, масло,

м'ясо, яке вона їсть; молоко, яке вона п'є; одяг, який вона носить; вона хоче знати походження тарілки, ножика, шоколаду, цукру, цегли, пароплава, тролейбуса, літака тощо... Нарешті, дитина хоче тримати в руках сировину, переробляти її, виробляти предмети, необхідні для задоволення своїх потреб або потреб інших людей. Причому спочатку матеріал розглядається в теперішньому часі і у близькому середовищі (сім'я, місцевий край, Батьківщина, людство), а потім – у середовищі віддаленому (життя у просторі, у часі). Такий підхід до ознайомлення з навколишнім залишається актуальним і на сьогоднішній день [1].

Крім вивчення природного і соціального середовища, з яким дитина постійно взаємодіє, матеріалом для визначення змісту «програми асоційованих ідей» є:

- 1) вивчення дитини та її основних потреб;
- 2) самовивчення дитини.

З приводу цього бельгійський вчений зауважував, що дитині найважливіше знати саму себе: яка в неї будова, як працюють її органи, як вона їсть, спить, дихає, працює; чому вона боїться або гнівається, які в неї недоліки і якості. Таким чином, першою умовою цілісного духовного життя О.Декролі вважає розкриття таємниці власної особистості, усвідомлення свого «Я», а метою навчання та виховання дітей – культивування закладених самою природою потреб і формування на їх основі моральних якостей.

Для Овіда Декролі проблема інтересу є наріжною. Людина в його концепції представлена з психолого-антропологічних позицій: як живий об'єкт у сукупності зовнішніх і внутрішніх зв'язків із середовищем існування, з навколишнім життям.

«Центри інтересів» Декролі, по суті, визначають методичний трикутник, який лежить в основі розгортання будь-якого навчального проекту і складається з трьох елементів: спостереження, асоціації, вираження. Визнаючи штучність названих елементів, вчений зазначав, що у кожному з них в процесі вираження неодмінно присутні спостереження і асоціація. Крім того, кожний елемент має свої педагогічні завдання. Так, спостереження повинно привчити дитину свідомо сприймати явища, шукати їх причини, констатувати наслідки, робити висновки; асоціація має на меті підвести дитину до асоціювання знань, отриманих в процесі спостережень, із знаннями з інших джерел [5].

Для того, щоб організувати спостереження, педагог насамперед повинен визначити, якими реальними уявленнями володіє дитина. Це досягається шляхом запитань і відповідей, а також шляхом вільної бесіди з дітьми. Саме спостереження О.Декролі розглядав не лише як зорове сприймання, а як використання всіх органів чуття у процесі пізнання навколишнього світу. Уточнення і поглиблення спостереження досягається через організацію експерименту, який включає в себе: встановлення причинності явища, що спостерігається; технологію; вимірювання; мовне вираження. Бельгійський вчений рекомендував супроводжувати спостереження ручними роботами дітей з метою формування у них реальних, конкретних уявлень про предметний світ. Наприклад, діти виготовляють знаряддя первісної людини, засвоюючи уявлення про життя в глибоку давнину і про шляхи людського прогресу міцніше, ніж інформативними засобами. Діти ціпами молотять сніп, розмелюють зерна камінням, як це робили наші предки, і випікають зі свого борошна хліб. Потім організується екскурсія до пекарні, і діти реально відчувають переваги сучасного виробництва. Так встановлюється причинність, пізнається технологія виготовлення хліба, дається поняття про міру і рахунок, насамкінець, спостереження фіксується у мовному вираженні. Таким чином, ми маємо справу не із спостереженням у вузькому розумінні цього слова, а з комплексом роботи, де це спостереження є лише переважаючою діяльністю. Цей принцип поширюється також і стосовно двох інших елементів методу технології Декролі – асоціації та вираження [2].

Заснована на міждисциплінарній інтеграції частина проекту, яка охоплює ступінь асоціації, включає в себе актуальну ситуацію в мікросередовищі, ситуацію інших країн і народів, їх звичаї, ситуацію минулого аж до витоків людської історії. Цей краєзнавчо-географічний та історико-етнологічний аспект у поєднанні з дитячим досвідом містить великі можливості для соціального виховання.

Для розвитку мислення Овід Декролі пропонує метод порівняння за подібністю і відмінністю, причому особливо виділяє другий спосіб, вважаючи його більш важливим для розумової діяльності дитини. Він розробив оригінальну методику класифікування та колекціонування, яка і сьогодні викликає значний інтерес. Суть її така. Діти приносять в дитячий садок все, що вони знаходять на вулиці, в ході екскурсії і розкладають за видами (тварини, мінерали, рослини). Якщо дитина вагається у класифікації, вона кладе свій предмет в один з ящиків для колекціонування. Для ілюстрацій і картинок передбачені спеціальні конверти, в кожному з яких концентрується матеріал за однією з тем «центру інтересу» (їжа, житло, одяг, засоби спілкування і т.п.). Таким чином, можна стверджувати, що важлива проблема формування мислення і диференціювання дитячих понять була вперше вирішена практично саме у школі Декролі [2].

Вираженням Овід Декролі називав все те, що представляє думку в зрозумілій для інших формі. Форма вираження може бути конкретною (малювання, ліплення, плетіння, вирізування і т.д.) і абстрактною (читання, письмо, бесіда, конспектування і аналіз літератури). Живе відображення ці дитячі роботи в школі Декролі знаходили в зошитах-зразках, які А.Фер'єр пізніше назвав «книгами життя». Вираження поділяється на програмове (якщо воно відноситься до систематичного програмного матеріалу) та епізодичне. Таким чином, вивчення матеріалу відбувається у певній послідовності: спочатку проводяться спостереження за явищами навколишнього життя з метою встановлення причинно-наслідкових зв'язків, потім відбувається асоціація за місцем і часом, і насамкінець – вираження засвоєного через розвиток мовлення. За допомогою наочності та особистого досвіду у дітей формуються поняття, які закріплюються в пам'яті шляхом вправ і засвоюються в єдності з навичками й уміннями. Отже, в ході комплексного вивчення теми дитина розвивається через безпосереднє оволодіння соціальним досвідом, що є дуже цінним і привабливим моментом у педагогічній технології бельгійського вченого. До того ж, організація навчання і виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку у школі Декролі передбачає краєзнавчий і трудовий характер (вивчення природи, історії та економіки рідного краю, створення майстерень), що також заслуговує на увагу [4].

Основою організації освітньої роботи в школі Декролі є принцип самонавчання. За такої організації педагогічного процесу кожна дитина працює своїм темпом, привчаючись самостійно мислити і діяти. Самонавчання можливе лише при наявності розробленої системи дидактичних матеріалів. Особливістю педагогічної технології Декролі в цьому відношенні і є ґрунтовно та науково розроблений ним оригінальний дидактичний матеріал. Цей матеріал використовується у вигляді освітніх ігор і системи карткових завдань. Гру Декролі розглядав як творчу діяльність дитини, як засіб збудження її рухової активності та духовного розвитку. На відміну від Фребеля і Монтессорі, Овід Декролі використовував у дидактичних іграх не геометричні тіла, а предмети навколишнього світу, що дозволило застосувати гру як один із способів класифікації, повторення, закріплення одержаних вражень, знань, умінь та наблизити її до життєвого досвіду дітей.

Бельгійський педагог поділяє ігри на такі види:

- сенсорні (зорові, моторно-зорові, моторні і моторно-слухові ігри);
- ігри з арифметики та орієнтування у часі;
- ігри, що готують до читання;
- граматичні ігри, пов'язані з розвитком мовлення;
- географічні ігри [4].

Перша група дидактичних ігор широко використовується у роботі з дітьми дошкільного віку і спрямована на розвиток сенсорних сприймань, уваги і рухових здібностей. Овід Декролі розробив детальну методичку проведення таких ігор. Зокрема, гра «Глечики». На двох картонних картках (28см x 22см), поділених на 19 клітинок, намальовані кольорові глечики. В одних клітинках ці глечики з прямими стінками, в інших – з опуклими. Завдання: дитина повинна накрити картками з такими ж малюнками відповідні клітинки. Таким чином дитина вчиться розрізняти кольори і форми, у неї розвивається увага. Таку ж мету переслідують ігри «Чого не дістає?», «Розподіл на групи» та ін.

Значний інтерес становлять розроблені О.Декролі ігри на розподіл предметів, на складання картинок з кольорових кубиків, на складання картинок за допомогою окремих фігурок. Більш складними є ігри на визначення напрямку (гра «Гімнасти»), часу (гра «Котра година?»), а також арифметичні ігри. На думку Декролі, дитина майже безсвідомо робить порівняння, співставлення, і гра для неї є саме тією діяльністю, яка спонукає робити висновки і висловлювати судження. Отже, значення ігор полягає в тому, що вони є засобом сенсорного і духовного розвитку [1].

На сучасному етапі спостерігається відродження класичних альтернативних шкіл, що продемонстрували значні можливості адаптації до нових умов. Так, у Брюсселі (Бельгія) успішно працює заснована на початку ХХ століття Жаном-Овідом Декролі школа «Ермітаж». Це справжня перлина національної та світової освіти. Вже понад 80 років «Ермітаж» протистоїть словесно-вербальним традиціям, прагне спиратися на дитячі інтереси, які еволюціонують, будує процес навчання з урахуванням особливостей мислення дитини.

«Ермітаж» входить до четвірки кращих за успішністю загальноосвітніх закладів Бельгії. У початкових класах школи основою навчання є так звані центри інтересів, які повинні групувати і організовувати навчальний матеріал у відповідності з інтересами та потребами дітей. Матеріал, що вивчається, повинен виходити з оточуючого дитину середовища – природи, шкільного життя, сім'ї, суспільства. Наприклад, декілька класів займається за центром інтересу «Потреба у харчуванні». Діти збирають і вивчають відомості про різні продукти харчування, використовуючи ці дані на заняттях з французької мови, математики, природознавства тощо. Одним з об'єктів різноманітних

завдань і вправ виявляється улюблений у кожній родині сир (виготовлення, зберігання, продаж, опис і т.д.) [2].

В «Ермітажі» учні користуються навчальною літературою з домашньої, шкільної та муніципальної бібліотек. Матеріали і висновки авторів навчальних посібників часом не співпадають, а інколи – протирічають один одному. Прихильники О.Декролі вбачають у цьому тільки позитивне, адже дитина, співставляючи позиції різних авторів, виявляє самостійність і критичність мислення.

У школі Декролі може навчатися будь-яка дитина, конкурс при вступі відсутній. Єдиною перешкодою стає дефіцит місць. В «Ермітажі» навчаються представники всіх етнічних груп, що проживають у Бельгії. Толерантність стосовно будь-яких національностей, вірувань, переконань – традиційна лінія навчального закладу. Викладачі щиро люблять своїх вихованців, і ті відповідають їм взаємністю. Педагоги прагнуть створити сприятливий клімат, обстановку активного спілкування. Такий меті слугують і спеціальні заняття. Наприклад, на уроці дітям пропонується тема «Фактори спілкування», в контексті якої розглядають роль преси, літератури, театру, кіно, безпосередніх людських контактів. Подібні заняття сприяють залученню дітей до скарбниці естетичних і етичних цінностей.

Розвитку і заохоченню творчості дітей слугує шкільний журнал «Кур'єр», до якого школярі різного віку самостійно готують матеріали, друкують, брошурують журнальні випуски. Заохочується фантазія, гумор, образність. «Ермітаж» – справжня «педагогічна Мекка», де систематично проходять стажування педагоги з Європи, Азії, Америки [2].

Висновки... Вся наукова і практична діяльність Ж.-О.Декролі була присвячена справі виховання дітей, підготовки їх до справжнього соціального життя. Жан-Овід Декролі є найпомітнішим представником медико-антропологічної течії реформаторської педагогіки, яка матеріалізувала в конкретній педагогічній технології ідею гуманізації навчання і виховання, методологічно зблизила педагогіку з медициною, сформувала засади медичної педагогіки, обґрунтувала ефективність психолого-педагогічної діагностики, розробила інноваційний методичний супровід виховання та навчання дітей.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі... Перспективи подальших розвідок щодо педагогічної системи Ж.-О.Декролі ми вбачаємо у висвітленні його технології у контексті сучасних проблем освіти в Україні.

Список використаних джерел і літератури:

1. Декролі О. Возбуждение интеллектуальной и двигательной активности посредством воспитательных игр / О. Декроли // История зарубежной дошкольной педагогики : хрестоматия. – М. : Просвещение, 1986. – С. 419–427.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Джури́нский А. Н. Зарубежная школа: история и современность / А. Н. Джури́нский. – М. : Просвещение, 1992. – 328 с.
4. Плеханов А. Овид Декроли и его метод / А. Плеханов // Дошкольное воспитание. – 1991. – № 11. – С. 47–52.
5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособ. / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.

Spysok vykorystanykh dzherel i literatury:

1. Dekroli O. Vozbuzhdenie intellektual'noj i dvigatel'noj aktivnosti posredstvom vospitatel'ny'x igr // Istoriya zarubezhnoj doshkol'noj pedagogiki : xrestomatiya. Moskva, Prosveshhenie, 1986, pp. 419–427.
2. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii : navch. posib. Kyiv, Akademvydav, 2004, 352 p.
3. Dzhurinskij A. N. Zarubezhnaya shkola: istoriya i sovremennost'. Moskva, Prosveshhenie, 1992, 328 p.
4. Plexanov A. Ovid Dekroli i ego metod, *Doshkol'noe vospitanie*, 1991, Volume 11. pp. 47–52.
5. Selevko G. K. Sovremennyye obrazovatel'ny'e tekhnologii : ucheb. posob. Moskva, Narodnoe obrazovanie, 1998, 256 p.

Аннотация

Людмила Машкина

Педагогическая система Жана-Овида Декроли

В статье раскрыты особенности педагогической системы выдающегося бельгийского педагога Жана-Овида Декроли. Освещены концептуальные основы его технологии, в частности акцентировано на принцип антропоцентризма и концентрации образовательной программы в центрах интересов. Показаны основные разделы авторской программы ассоциированных идей Декроли. Также определена методика организации центров интересов. Сосредоточено внимание на таких её элементах, как наблюдение, ассоциация и выражение.

Определены особенности принципа самообучения и системы дидактических материалов в форме образовательных игр и системы карточных заданий. Акцентировано внимание на деятельности школы «Эрмитаж», открытой в начале XX столетия Ж.-О. Декроли.

Ключевые слова: педагогическая система Ж.-О. Декроли, антропоцентризм, программа ассоциированных действий, образовательные игры, система карточных заданий, школа «Эрмитаж».

Summary

Liudmyla Mashkina

Educational System by Ovid Dekroli

The article reveals the features of educational system of outstanding Belgian teacher Ovid Dekroli. The conceptual basis of his technology, particularly focused on a principle of anthropocentrism and the concentration of the educational program at the centers of interest have been elucidated. It shows the main topics of the author's program of associated ideas written by Dekroli. Also it defines methodology of organization centers of interest. It focuses its attention on such elements as the observation, association and expression.

In the article the features of the system and the principle of self-instructional materials in the form of educational games and card system tasks are defined. The attention is focused on the activities of the school «Hermitage», opened at the beginning of the XX century by O. Dekroli.

Key words: pedagogical system of O. Dekroli, anthropocentrism, program of associated actions, educational games, card system tasks, school «Hermitage».

Дата надходження статті: «30» січня 2014 р.

УДК 37.091.32:94:316.647.5-057.87

ОКСАНА МУЛЯР,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м. Луцьк)

НІНА ВАСИЛЕНКО,

учитель

(с. Коршів Луцького району Волинської області)

Використання дискусійних методів на уроках історії як спосіб виховання толерантності учнів

У статті досліджено вплив дискусійних методів навчання на процес формування толерантності учнів на уроках історії у загальноосвітній школі. Акцентовано увагу на тому, що питання толерантного виховання найчастіше стосується історичної науки, оскільки велика кількість питань є суперечливими, багатозначними. З'ясовано, що толерантність варто розглядати, з одного боку, як інтегровану особистісну якість, а також – як одне з найважливіших вищих почуттів. Аргументовано, що дискусійні методи є важливим елементом формування толерантності особистості учнів на уроці історії. Встановлено, що застосування дискусійних методів навчання сприятиме формуванню таких особистісних якостей учня, як відповідальність, самостійність, взаємоповага, терпимість до чужих думок і поглядів, які є ознаками толерантності. Проаналізовано можливості дискусійних методів навчання з точки зору формування толерантності учнів на уроках історії в загальноосвітній школі. Відібрано теми шкільного курсу історії, які найбільше сприяють вихованню терпимості, комунікативної культури, толерантності як інтегрованої якості особистості учня.

Ключові слова: толерантність, дискусія, дискусійні методи.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процес розбудови державності в Україні передбачає втілення у національній свідомості таких загальнолюдських морально-етичних цінностей, які сприяли б незалежності країни, підтримували її внутрішню цілісність, не підривали зовнішнього авторитету. Для формування загальнолюдських цінностей важливими є принципи толерантності, що передбачають побудову людських відносин на основі взаємоповаги та взаєморозуміння. Відповідальність за створення толерантного суспільства в нашій країні значною мірою покладається на освітню систему, оскільки підвалини виховання у підростаючого покоління гуманістичних цінностей, і, зокрема – толерантності як інтегрованої якості особистості, закладаються ще з дитинства. Тому виховання толерантності в людських взаємостосунках, формування менталітету толерантності – найважливіше стратегічне завдання освіти в XXI столітті.

Одне з головних завдань викладання історії в школі – допомогти учням зрозуміти сучасність у світлі минулого, що, у свою чергу, дає можливість осягнути суперечливі проблеми сьогодення.